

F. J. FELDERMAN
KERKENBROEKERWEG 23
6301 EG VALKENBURG

PSL - Nieuws

Een uitgave van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg

1976 - 2001

Jaargang 8, Nummer 1
Januari 2001

Van de redactie

Het symposium op 2 december te Roermond, naar aanleiding van het 25 jaar bestaan van de studiegroep, mag een succes genoemd worden. Het groot aantal deelnemers uit zowel binnen als buitenland namen deel. Een gedetailleerd verslag brengen wij niet in deze periodiek. In een speciaal themanummer, van het maandblad Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, zal uitvoerig op de diverse aspecten van dit symposium worden ingegaan.

De 25 jaar van ons bestaan zijn voor diegenen die er nauw bij betrokken waren, voorbij gevlogen. Voor de jongere generatie, die nog aan het begin van haar 'carrière' staat en de vlag hopelijk overneemt, is het een vrijwel onoverzienbare tijd. Door de vergrijzing van het ledenbestand is verjonging, als de studiegroep ook in de toekomst goed wil kunnen functioneren, een must. Er is sedert de oprichting wel het een en ander veranderd. Destijds was het bestuderen van paddestoelen vaak een meer of minder elitair gebeuren. Bij de grote massa was het amper in trek, als we de enkeling buiten beschouwing laten, die paddestoelen verzamelde met culinaire bedoelingen. Ook had men 25 jaar geleden veel minder vrije tijd. Daar kwam nog bij dat het

bestuderen van paddestoelen vaak niet als een serieuze bezigheid werd ervaren. De belangstelling voor fungi is niet alleen groter geworden, ook de plaats die de fungi in het ecosysteem innemen, wordt in steeds bredere kringen onderkend. De aandacht neemt zelfs op scholen toe. Zeker als de school het geluk heeft een leerkracht in dienst te hebben die de kinderen over dit belangrijk aspect van de natuur kan onderrichten. Het is opvallend hoe enthousiast kinderen reageren op een "excursie" in het vrije veld. Zo proberen we de liefde voor de natuur ook op de toekomstige generatie over te dragen.

In dit nummer laten wij een van de vele leerlingen aan het woord over een dergelijk buitengebeuren. Het is een willekeurige keuze. Steeds weer valt op hoe groot de belangstelling bij de jeugd is en hoeveel er blijft hangen van wat hen verteld wordt. Dit stelt ons gerust en we putten er moed uit om door te gaan met hetgeen 25 jaar geleden werd begonnen!

Tot slot nog een prettig bericht. Ron Bronckers heeft toegezegd een deel van het redactioneel werk op zich te willen nemen.

Inhoud van dit nummer:

Activiteitenagenda.

Een korte terugblik op 25 jaar Studiegroep.

De Vliegenzwam

Het Moeraspelsbekertje nu ook in Limburg.

Lactarius flavidus nu officieel in Nederland.

Verslag paddestoelexcursie Basisschool 8B te Meijel.

De Kleine trompetzwam een bijzondere vondst te Bunde.

Een fraaie verschijning in het geuldal.

Verslag weekend in de Westerwald (D).

Terug van weggeweest? De Stippelsteelslijmkop te Vaals.

Verslag excursies 2000.

Redactie

Gerard. Dings

Ron Bronckers

Piet Kelderman

Carla van Rijt

Jo Bollen

Ron Bronckers

Ron Bronckers

Hans Crutzen

Piet Kelderman

Tekeningen voorplaat en elders in dit nummer: Hedi van Heugten, Sanna Slegers, Dennis Bouten, Pieter Luijten, Hermine Sulejmanjan, Bjorn Emans en Twan Steeghs. 11 en 12 jarige leerlingen van de basisschool 8b te Meyel

PSL-Nieuws is de nieuwsbrief van de Paddestoelen Studiegroep Limburg. Een studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

De doelstelling van deze nieuwsbrief is het om publicaties mogelijk te maken over paddestoelen en aanverwante zaken. Ook willen wij veldwerkers en niet-wetenschappelijke mycologen in de gelegenheid stellen hun bevindingen te rapporteren. PSL-Nieuws verschijnt tweemaal per jaar, eenmaal in het voorseizoen en eenmaal in het naseizoen.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Kopij is welkom en kan gestuurd worden naar de redactie: Piet Kelderman, Herkenbroekerweg 23, 6301 EG Valkenburg of aan Paul Jennen, Ringkade 11, 1112 RS, Diemen. Eindredacteur is Jan Delsing.

Activiteitenagenda

Nieuwjaars bijeenkomst

Deze vindt plaats op donderdag **18 januari** in het zaaltje onder de bibliotheek van Ransdaal. Samenkomst rond 19.30 uur. Breng je mooiste dia's of foto's van het afgelopen jaar mee. Dhr.

John. de Clerc, lid van de Mollusken Studiegroep zal deze avond het een en ander over naaktslakken (een diersoort die wij zo vaak op paddestoelen aantreffen) komen vertellen.

Excursieprogramma 2001

Zo als altijd geldt daarvoor het volgende: bij deelname aan een excursie dien je vooraf steeds contact op te nemen met Piet Kelderman (043-6016055). Dit voorkomt misverstanden (bijvoorbeeld bij het vervallen van een excursie

door weersomstandigheden of om andere redenen) en onnodig wachten. Indien je naast de geplande excursies nog andere terreinen wilt bezoeken kunnen we bekijken of er nog meer belangstellenden zijn.

Datum	Terrein en plek van samenkomst
14 april	Bunderbosch. Samenkomst 10.00 uur station Bunde.
5 mei	Bos bij Humcoven. Samenkomst 10.00 uur station Meerssen.
19 mei	Groeve 't Rooth. Samenkomst 10.00 uur nabij de kerk te Bemelen.
9 juni	Trichterberg-Savelsbosch. Maastricht NS-station (achterzijde) Meerssenerweg 10.00 uur.
30 juni	Bergerheide-Geulhem. Samenkomst station Valkenburg om 10.00 uur.
14 juli	Brunsummerheide, Rodebeek. Samenkomst 10.00 uur noordzijde station Heerlen.
28 juli	Kolmonderbosch, Nyswiller. Samenkomst busstation Gulpen om 10.00 uur.
11 augustus	Imstenraderbos, Benzerade. Samenkomst 10.00 uur kleine parkeerplaats busstation te Heerlen.
25 augustus	St. Pietersberg, Observant. Maastricht NS-station (achterzijde) Meerssenerweg 10.00 uur.
8 september	Wijlrebossen. Samenkomst 10.00 uur parkeerplaats Stokhem, Wijlre.
22 september	Weert. Plaats nog nader te bepalen. Samenkomst station Weert om 10.00 uur.
29 september	Beegderheide, nabij Beegden. Samenkomst 10.00 uur parkeerplaats aldaar.
6 oktober	Bossen rondom het drielandenpunt of in het Vijlenerbosch. Plaats nog niet bepaald.
20 oktober	De Molt-Kruisberg, Epen. Samenkomst 10.00 uur bij de kerk te Slenaken.

Practicumavonden

Deze zijn bedoeld voor het bekijken, bediscussiëren en determineren van vondsten, enz. De avonden worden gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek, aan de Ransdalerweg 64 te Ransdaal. De datums zijn: **19 april, 10**

mei, 14 juni, 19 juli, 16 augustus, 30 augustus, 13 september, 27 september, 11 oktober, 25 oktober en 15 november. Ook hier geldt: van tevoren bellen of het doorgaat! (043-6016055)

Microscopieavonden

Deze zijn gepland op **22 februari, 22 maart en 26 april**, steeds om **19.30** uur. Gelieve vooraf

steeds contact op te nemen met Piet Kelderman.

25 jaar Paddestoelen Studiegroep.

Dit jaar gedenken wij het feit dat 25 jaar geleden de eerste stappen werden gezet tot het oprichten van een studiegroep voor het bestuderen van paddestoelen in Zuid-Limburg.

Tijdens een vergadering op 7 oktober 1975, van het Natuurhistorisch Genootschap afd. Heerlen, stelde dhr. W. Bult voor over te gaan tot het oprichten van een Paddestoelen Studiegroep. In oktober 1976 werd er een paddestoelenexcursie georganiseerd in de Schinveldsebossen. Hieraan namen diverse geïnteresseerde leden van het Genootschap en van het I.V.N. deel. Na afloop benaderde W. Bult enkelen van hen om na te gaan of het niet mogelijk was een erkende studiegroep te vormen. Daarop werd door diverse mensen, na wat discussie, positief gereageerd.

Nu was het zo dat Trees Blankevoort al eerder pogingen ondernomen had om het terrein "Blankevoort" op paddestoelen te inventariseren. Zij onderhield daarover regelmatig contact met J.B. Jansen, een destijds actief lid van de Nederlandse Mycologische Vereniging. Die wees haar enigermate de weg in deze moeilijke materie.

P. Kelderman bracht ook een beetje ervaring mee, die hij had opgedaan in een Paddestoelenwerkgroepje van het I.V.N. te Valkenburg.

De mensen van het eerste uur waren, in alfabetisch volgorde; Trees Blankenvoort, Ab Bouwhuis, Paul Bronnenberg, Wim Bult, Jan Coonen, Cor van Geel, Piet Kelderman, Wiel Simons en Henk de Vries. Natuurlijk was er nog meer toeloop, maar de één kwam, de ander ging. De kern bleef echter lang overeind.

Wat waren de activiteiten van de studiegroep in die eerste jaren?

Als je met planten of met diverse andere disciplines begint, is het over het algemeen niet zo moeilijk om aan de benodigde literatuur te komen. Bij paddestoelen lag dat heel anders. Nederlandse literatuur was er amper of ze was te summier van inhoud. Buitenlandse boeken waren er in beperkte mate, maar ze waren duur en daarbij waren er nog de taalbarrières. Voor de beginnende paddestoelonderzoekers was

daarnaast de in de literatuur gebezigde terminologie volstrekt onbegrijpelijk. Ook dook er nog een ander probleem op. We kwamen er snel achter dat een juiste determinatie van veel paddestoelen niet zonder waarneming van microscopische kenmerken kon. Geen der leden had op dit terrein enige ervaring.

Het duurde menig jaartje voor er enige literatuur tot onze beschikking stond en even lang voordat de microscopische technieken bij enkelen zo ver ontwikkeld waren dat er op verantwoorde wijze gewerkt kon worden.

Zeker in de beginjaren ging de aandacht vooral uit naar de mijnsteenstorten, die toen nog moeilijk betreedbaar waren zonder geldige vergunning. Hier werden veel en ook bijzondere paddestoelen gevonden. Frustrerend was het echter, dat we die, juist door het ontbreken van de nodige kennis en literatuur, vaak niet op naam konden brengen. Een belangrijk aandeel voor de toename van de kennis leverde Paul Verschuren uit Roermond die, toen al op hoge leeftijd, nooit te beroerd was, in het paddestoelen seizoen, naar het zuiden te komen afzakken om onze talloze vragen met een oneindig geduld te beantwoorden. Als ex-leraar aan de H.B.S. te Roermond was hij al jaren een fervent amateurmycoloog, het type van de oude stempel met veel veldkennis, zelfs met internationale bekendheid. Hij was het ook die met name Piet Kelderman, op het spoor van de parasolzwammetjes (*Lepiota*'s) zette, een groep van soorten die uitzonderlijk goed vertegenwoordigd waren op de mijnsteenstorten, maar die niet of met grote twijfel op naam gebracht konden worden. Hij adviseerde: "Beschrijf ze goed en droog ze, later kom je er misschien wel uit". Vooral dit laatste, het beschrijven van paddestoelen, bleek belangrijk. Op de eerste practicums, toen gehouden in een gebouwtje te Heihof nabij Brunssum, werd dit vaak geoefend, zeker om alle kenmerken goed te leren kennen en wat minstens zo belangrijk was, ze ook te leren zien. Ook waren het Dr. R. Maas-Geesteranus, mycoloog van wereldfaam, en J.B. Jansen, die, als ze zo nu en dan naar Limburg kwamen, ons belangrijke tips gaven.

Al met al kwam er natuurlijk tijdens dit jarenlange "opstarten" van een echte inventarisatie nog weinig terecht. Wel al werden de vondsten van de steenberggen zo goed als mogelijk was, bijgehouden.

De locatie Heihof werd als ontmoetingsplaats uiteindelijk verruild voor een lokaaltje van het I.V.N. te Voerendaal. Dit was vooral te danken aan Wiel Simons, niet alleen een bezielend lid van de studiegroep, maar tevens voorzitter van I.V.N. afd. Voerendaal. Na een paar jaar moesten wij verhuizen naar een andere locatie in dezelfde plaats. Dan is het inmiddels 1988.

Door het overlijden van diverse leden en vertrek van andere en om vervelende organisatorische redenen was de Studiegroep op een gegeven ogenblik zodanig uitgedund dat je eigenlijk niet meer mocht spreken van een goed functionerende groep. Het tij keerde echter. Het I.V.N. afd. Limburg benaderde ons met het verzoek of we niet mee wilden werken aan het organiseren van een paddestoelencursus. Hierin werd een kans gezien. Wiel Simons en Piet Kelderman die deze cursus organiseerden, waren verrast door het grote animo en de interesse aanwezig bij de cursisten. Tegen het eind van de cursus werd hen gevraagd of ze geen belangstelling hadden om lid te worden en zo de Studiegroep nieuw leven in te blazen. Er werd op dat verzoek door diverse cursisten enthousiast gereageerd. Onze recentelijk overleden oud-voorzitter Gerrit van Tongeren, een der deelnemers aan die cursus, nam als uitnemend organisator direct de touwtjes goed in handen. Peter Verhezen, die ook deelnam, werd al snel secretaris, een functie die hij tot zijn vertrek naar Blerick bleef vervullen. Nu hij weer terug is in het zuiden heeft hij onlangs het voorzitterschap op zich genomen, een functie die Gerrit van Tongeren ruim tien jaar voor hem vervulde. Ook andere cursisten van toen zijn nog steeds actief, weer aangevuld met nieuwe leden.

Wat zijn onze verdere bezigheden en doelstellingen

Eigenlijk al vanaf begin jaren tachtig geven we onze vondstgegevens door, hoe summier ze destijds ook waren, aan de werkgroep Paddestoelen kartering Nederland. Die sloeg de informatie op, gericht als ze was op het systematisch bijeen brengen van verspreidingsgegevens.

Dit gebeurt tot op de dag van vandaag nog steeds.

Opslag in het eigen databestand van het Natuurhistorisch Genootschap bleek lange tijd technisch een groot probleem. Pas de laatste jaren is hierin enige verbetering opgetreden. Jarenlang inventariseren wij veel terreinen in Limburg. Terreinen die gedurende opeenvolgende jaren werden bezocht of met tussenpozen van enkele jaren. Het inventariseren van een bepaald terrein is arbeidsintensief en duurt jaren.

Niet ieder jaar laten de paddestoelen hun schoonheid zien, soms fructificeerden soorten zelfs jaren niet, en laten ze zich pas dan weer zien als de klimatologische omstandigheden uiterst gunstig waren.

Vaak verdwijnen soorten om niet meer terug te keren. De oorzaken zijn veelal onbekend.

Ook komt het voor dat er weer een nieuwe soort voor Nederland wordt ontdekt. Het is natuurlijk altijd leuk een nieuwe of zeer zeldzame soort te vinden. Maar men moet zich dan wel steeds afvragen waarom de ene soort verschijnt en waarom andere soorten steeds zeldzamer worden. Waaraan is hun achteruitgang te wijten. Wat zijn bijvoorbeeld de gevolgen van de door de mens veroorzaakte vervuiling van bodem en lucht en naar tot welke consequenties leiden die uiteindelijk?

Allemaal aspecten die, zo het in ons vermogen ligt, aandacht krijgen.

Daar het hele 'schimmelgebeuren' op onze aardbol de laatste jaren gelukkig meer en meer onderkend wordt als een van de belangrijkste schakels van het leven zelf, voelen wij ons in ons streven gesterkt, en worden wij als "paddestoelfanaten", misschien ook wat serieuzer genomen.

Er is op mycologisch gebied nog heel wat te doen en er valt ongetwijfeld in deze tak van de biologie ook nog heel wat te ontdekken, niet alleen voor de meer gevorderde mycologen maar zeker ook voor de beginnende amateurs.

Het is eigenlijk triest te moeten ervaren dat in Nederland behoorlijk gekort wordt op het budget dat een gericht onderzoek in deze richting mogelijk moet maken.

Veel politici menen tegenwoordig dat bepaalde wetenschappelijke onderzoeken niet in hun economisch plaatjes passen. Dat zij geen direct economisch belang dienen. Dat is erg kortzichtig!

Dit alles heeft natuurlijk weinig gevolgen voor het doen en laten van de studiegroep zelf. Wij

proberen jongeren te animeren zich aan te sluiten bij een of andere studiegroep, de onze natuurlijk in het bijzonder. Na een excursie met behulp van de microscoop te proberen een soort op naam te brengen, spreekt niet tot ieders verbeelding. Het buitengebeuren is uiteraard leuker. Maar juist wie hier eenmaal mee begint, ervaart hoe interessant en fascinerend de mycologie is.

Vaak ervaren we dat er een vorm van drempelvrees jegens paddestoelen bestaat. Uitspraken als "Het is veel te moeilijk!" en "Wat voor een belang dient het eigenlijk?" hoor je geregeld. Na enige tijd deelgenomen te hebben aan de

activiteiten herziet menigeen zijn mening drastisch en ervaart hij hoe "verslavend" een dergelijke hobby wel kan zijn. De huidige "kernleden" kunnen daarover meepraten. Hoe het ook zij, de studiegroep gaat gewoon door op de ingeslagen weg. Want behalve een groep mensen met dezelfde interesse, is de werkgroep ook een gezellige club.

We verslijten inmiddels de vierde lokatie om practicums te organiseren, nl. in het I.V.N.-gebouwtje te Ransdaal. Wie weet waar de studiegroep de komende 25 jaar nog haar binnen activiteiten zal ontplooiën, de toekomst zal het leren.

VLIENZWAM.

*Toen ik laatst in een bosje kwam,
zag ik daar een pracht van een vliegenzwam.
Het felle rood van zijn hoed,
leek nóg roder, dan dat van bloed.*

*Op die hoed zag ik vele witte wratjes;
aan de onderkant -'t leken net latjes-
telde ik: één, twee, o zo vele plaatjes.
Zaten daarin nu al die kleine "zaadjes"?*

*Om zijn steel zag ik een mooie kraag,
en toen ik 'm volgde naar omlaag,
ontdekte ik dat hij onderaan
met een knol in de grond moest staan.*

*Vliegenzwam jij parel van het bos,
staat daar te pronken in 't groene mos.
De herfst dankt z'n charme vooral aan jou;
O, waarom verdwijn je telkens weer zo gauw??*

Gerard Dings

Het Moeraspelsbekertje nu ook in Zuid-Limburg!

Ron Bronckers

Tijdens een wandeling door het Geuldal bij Valkenburg op 17 oktober 2000 stuitte ik per toeval op een aantal kleine bekerzwammetjes. Enkele exemplaren werden meegenomen om de naam van dit "kleine spul" te achterhalen. De grijswitte kleur van het hymenium, het kleine formaat en de bruine haartjes aan de buitenzijde wezen in de richting van een pelsbekertje. Met het artikeltje van Jo Bollen (2000) nog vrij vers in het geheugen en de (provisorische) *Trichophaea*-sleutel (P. Kelderman, 2000) kon ik thuis aan de slag. De karakteristieke kenmerken zoals hieronder beschreven lieten weinig twijfel over, dit moest wel *Trichophaea paludosa* (Boud.) Boud. zijn.

Trichophaea paludosa is in Nederland maar van enkele uurhokken bekend en staat dan ook in het "Overzicht" (Arnolds *et al.*, 1995) vermeld als zeer zeldzaam. Zoals blijkt uit de literatuur zijn dit allemaal waarnemingen van boven de grote rivieren, het was dan ook wel een verrassing om deze soort hier aan te treffen. Aangespoord door Piet Kelderman en het feit dat Ascomyceten mijn voorkeur genieten, kon ik er niet om heen een artikeltje te schrijven over deze bijzondere vondst.

Beschrijving:

Vruchtlichamen 1–3.5 mm, zittend, kussen- tot ietwat bekervormig met zwak opstaand randje, hymenium grijs tot vuilwit, receptaculum idem, rand en receptaculumharem donkerbruin, tot -660 x 7,7–20,5 μm , top zowel spits als stomp, dikwandig, bruin, 1,8–3,5 μm dik, wel of niet gesepteerd. Sporen, gemeten zonder ornament, 18–22 x 9,5–11 μm , elliptisch met 1–2 oliedruppels soms vergezeld van enkele kleinere, ornamentatie bestaand uit grote hyaline blaasvormige elementen, 1,5–2,5 μm hoog, sterk cyanofiel. Asci cilindrisch, 250–300 x 13–15 μm , niet amyloïde. Parafysen cilindrisch, geleidelijk clavaat verdikt naar de top, 3,5–5,0 μm .

Vindplaats:

De vruchtlichamen werden op de bodem van een dalletje verspreid over een afstand van 9 meter aangetroffen. Ze stonden in groepjes van enkele tientallen tot meer dan honderd stuks, soms alleenstaand maar meestal dicht tegen elkaar.

Het merendeel groeide op een kale, modderige en verstoorde leembodem, deels onder bladstrooisel en oude stengels van varens. Ook werden er enkele vruchtlichamen gevonden op stukjes nat vermolmd hout, oud loof, dunne twijggies en oude mosstengels van Fijn laddermos (*Eurhynchium praelongum*).

De vegetatie waaronder al dit moois te vinden was bestond met name uit Zomereik (*Quercus robur*), Zoete kers (*Prunus avium*), Ratel-populier (*Populus tremula*), Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*), Gewone vlier (*Sambucus nigra*), Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*), Grote brandnetel (*Urtica dioica*), braam (*Rubus* sp.), Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*), Geel nagelkruid (*Geum urbanum*) en Robertskruid (*Geranium robertianum*).

Er is hier dan ook sprake van een vochtig, voedselrijk en kalkhoudend substraat.

Het dal is gelegen in het hoge gedeelte van een naar het noorden geëxponeerd hellingbos. Deze plek, een voormalige groeve, is in het verleden niet geheel op natuurlijke wijze tot stand gekomen, maar ontstond door grondverplaatsing en het storten van leemgrond, grind en puin. Inmiddels treft men hier een gebiedje aan met meerdere dalletjes en heuveltjes, dit is gunstig voor het ontstaan van vochtige microklimaten. Het gevarieerde pioniersbos dat hier ontstond is op dit moment nog niet zo gemakkelijk onder te brengen in één plantensociologisch verbond

Het lijkt me dan ook wel interessant om de ontwikkelingen hier in de gaten te houden. Misschien levert dit ook nog extra informatie op over deze kleine saprofiet met zijn bruine "bontjas".

Bij deze wil ik Piet Kelderman bedanken voor het maken van de tekeningen, de macro- en microscopische beschrijving en opname van materiaal in zijn herbarium (nr. 45).

Literatuur:

Arnolds, E *et al.*, 1995. Overzicht van de Paddenstoelen in Nederland.

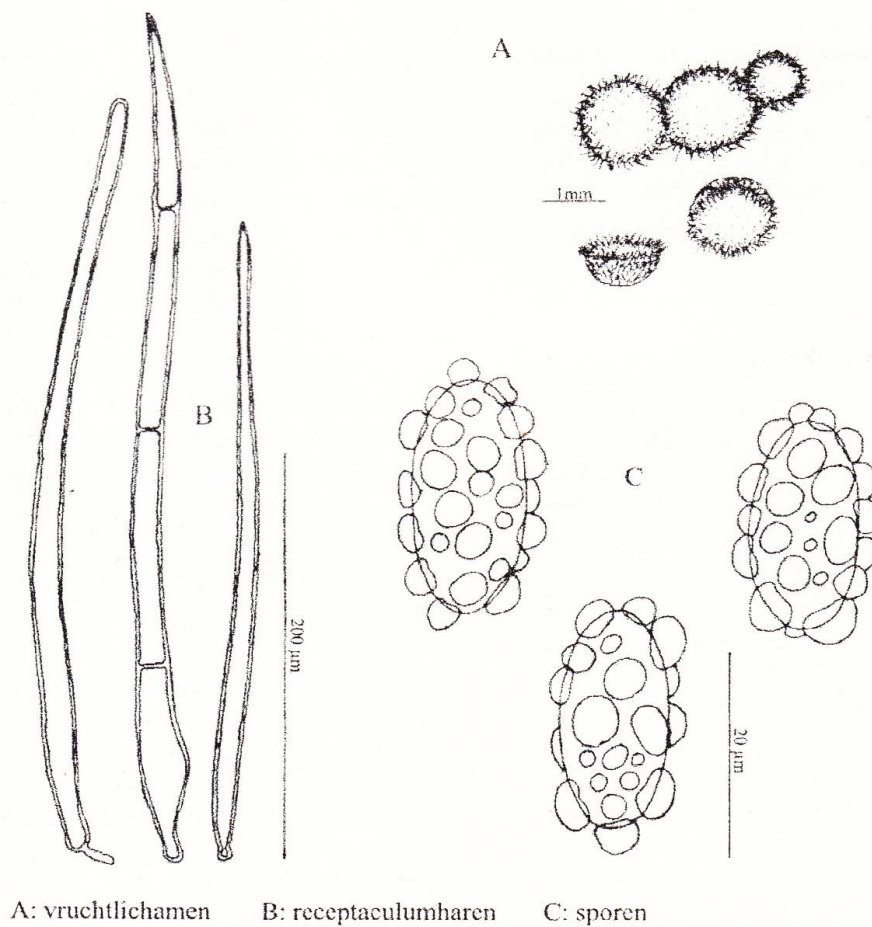
Bollen, J., 2000. Bol pelsbekertje (*Trichophaea hemisphaerioides* (Mouton) Graddon. PSL-nieuws 7(2), 2000.

Häffner, J. & Kriegelsteiner, G., 1991. Rezente Ascomyzetenfunde XII. *Trichophaeopsis paludosa* (Schum.) comb. nov. und benachbarte Formen. Zeitschr. f. Mykol. Band 57(1).

Kelderman, P. & Bollen, J., 2000. (Provisorische) sleutel tot het geslacht *Trichophaea*. PSL-nieuws 7(2), 2000.

Maas-Geesteranus, R., 1969. Pezizales-deel II. Wetenschappelijke med. K.N.N.V. nr. 80.

Moser, M., 1963. Kleine kryptogamenflora, Band Ia, Ascomyceten.

De Gele violetmelkzwam, de eerste zekere vondst in Nederland.

Piet Kelderman.

Op de avond van de 27^e juli van het afgelopen jaar werd door mij in het Schaelsbergbosch, nabij Valkenburg een gelig melkzwammetje gevonden met een wel zeer opvallende violet verkleuring bij aanraken. Zeker in het veld wist ik er totaal geen raad mee. Met de sleutel van Heilmann-Clausen *et al* kwam ik echter zonder omwegen uit bij *Lactarius flavidus* Boud. (Synoniem: *Lactarius aspideus* v. *flavidus* (Boud.) Neuhoff.) De beschrijving en afbeelding van de soort paste uitstekend. In O.P.N. staat de soort niet vermeld, m.a.w. als de determinatie correct was, een niet eerder vermeldde soort voor Nederland.

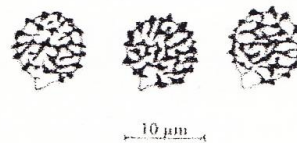
Uiteraard werd het materiaal ter verificatie opgestuurd naar Chiel Noordeloos. Deze berichtte mij kort hierna: "Ik houd het er op dat we nu de eerste zekere vondst van deze melkzwam in Nederland hebben." Ik ben uiteraard dank verschuldigd aan het adres van Chiel voor de snelle afhandeling en bevestiging. Het was jammer dat er op bovengenoemde datum slechts een vruchtlichaampje gevonden kon worden waarvan onderstaande korte beschrijving is ontleend. Drie weken na datum werden er nog een paar vruchtlichaampjes verzameld maar deze waren door het droge weer al tamelijk verschrompeld en ongeschikt voor het waarnemen van macroscopische details.

Hoed tot 40 mm in doorsnede, ietwat kleverig en onder de loep zwak viltig, de viltige rand in gevonden stadium sterk ingerold, crème-gelig met ± concentrisch gerangschikte okergele vlekjes. **Lamellen** relatief dicht opeen staand en ietwat aflopend, nabij de steel meest gevorkt, licht crèmekleurig. **Steel** tot 50 mm lang en tot 10 mm dik, cilindrisch, naar de top en basis ietwat versmald, kleur als die van de hoed en verspreid met okergele vlekjes, vochtig zwak kleverig dan droog. **Vlees** wit tot licht crème snel lila-violet verkleurend. **Melk** zeer rijkelijk, witcrème, op de lamellen en vlees violet tot donker roodbruin-violet wordend. Het hele vruchtlichaam bij druk of beschadiging intensief violet tot, later, zeer donker roodbruin-violet verkleurend. (Donkerder dan de afbeelding van Heilmann-Clausen)

Smaak na korte tijd scherp. Sporen (7.0)7.5 – 9.5 x 6.0 – 8.0 µm, subglobuleus tot elliptisch, ornamentatie met onregelmatige haast spitse wratjes, tot 1 µm hoog, meest tot richeltjes met elkaar verbonden maar geen volledig net vormend.

De vondst werd gedaan op een kalkrijke plaats onder Haagbeuk. Wat overeenkomt met de gegevens uit de literatuur. *Lactarius flavidus* wordt vermeld uit vrijwel alle Europese landen waaronder België waar de soort de Nederlandse naam "Gele violetmelkzwam" heeft. De soort wordt in het algemeen als zeldzaam aangegeven.

Lactarius flavidus kan, volgens Chiel Noordeloos en andere bronnen in de literatuur, verwisseld worden met *L. aspideus*, maar de laatste mist de intensieve violetverkleuring en de melk wordt hoogstens wat roze. Voorts is *L. aspideus* niet scherp van smaak, alleen wat bitter. Daar komt nog bij dat de ecologie duidelijk verschilt. *L. flavidus* komt voor op kalkrijke bodem en *L. aspideus* op zure en vochtige plaatsen, verder is deze vooral gebonden aan *Salix*. De sporen waren bij deze vondst wat klein, Heilmann en Clausen *et al* geven aan: 8.3 – 11.6 x 6.3 – 8.3 µm, gemiddeld 9.3-10.3 x 7.3-7.7 µm, maar de sporenornamentatie is meer geprononceerd dan bij *L. aspideus*.

Literatuur

- Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. Kon. Antw. Myc. Kring, 1996.
- Heilmann, J.- Clausen, A, Verbeken & J. Vesterholt. The Genus Lactarius, "Fungi of Northern Europe" vol. 2, 1998.
- Marchand, A. Champignons du nord et du midi, deel 6. 1980.
- Neuhoff, W. Die Milchlinge. Verlag Klinkhardt. Badheilbrunn, 1956.
- Noordeloos, Ch.. Hoe raak ik thuis in melkzwammen? Coolia 40(3) 1997.

Een excursie in het Leudal, basisschool Meijel 8b

Door Carla van Rijt (12 jaar)

Op school hebben wij van alles over paddestoelen geleerd. We hebben geleerd wat voor soorten paddestoelen er zijn.

We hebben het gehad over **parasieten**, die eten levende dingen, zoals bomen, struiken en andere planten. En we hebben het gehad over **saprofieten**, die eten dode dingen. Maar er zijn ook paddestoelen die bomen helpen water te vinden. Die soorten paddestoelen noemen ze **symbionten**. We hebben geleerd dat paddestoelen aan de onderkant plaatjes, buisjes en stekels kunnen hebben. De meester had een paar paddestoelen meegenomen om dat te laten zien.

Op maandag 9 oktober gingen we naar het Leudal. Ik zat bij Annet, Gerald, Roy, Bart en Paul in de auto en de moeder van Gerald reed ons naar het Leudal. Toen we aankwamen, stelden we ons in groepjes op, want de meester had al groepjes gemaakt. Ik zat bij Annet, Linde, Mohammed, Julien en Kaihan en onze leider was Gerard Dings (onze meester dus). Onze groep liep als laatste aan. De eerste paddestoel die we gezien hadden was de **Helmmycena**. En we hebben daar ook veel **zwavelkopjes** gezien. We hebben vijf russula's gezien. De **Berijpte russula**, de **Papilrussula**, de **Geelwitte russula**, de **Braakrussula** en de **Zwartpurperen russula**. Er zijn nog veel meer russula's, maar die hebben we niet gevonden. Ook hebben we een paar **amanieten** gezien. We hebben de **Gele knolamaniet** gezien en de **Slanke bruine amaniet**, de **Grauwe amaniet** en de **Parelamaniet**. Maar die amanieten en russula's stonden natuurlijk niet allemaal bij elkaar. Onze groep had een andere route gelopen als de rest.

Wij liepen van de parkeerplaats naar de Leumolen en dan rechtsaf naar de parkeerplaats. Maar eerst kwamen we nog langs de kastanjeboom. Bij de kastanjeboom gingen we kastanjes zoeken en daarna opeten. Er is een paddestoel die de kleur heeft van een kastanje en daarom noemen ze die de **Kastanjeboleet**. Die is van de onderkant geel en als je er op drukt dan wordt hij blauw. Er waren nog veel meer van die aparte paddestoelen. Een ervan was de **Bittere kaaszwam** en Annet had die paddestoel geproefd en hij was echt bitter. Ook hebben we de **Blauwe kaaszwam** gezien, maar daar hadden we niet van geproefd, want die brandt op de tong. Er waren nog twee paddestoelen die veel op elkaar leken. Van die paddestoelen was de melk wit, en van een van die paddestoelen verkleurde de melk geel als hij op een zakdoek kwam. Die paddestoelen heten de **Rimpelende melkzwam** en de **Kaneelkleu-**

rige melkzwam. We hebben ook twee parasieten gezien: een **Berkenzwam** (die maakt natuurlijk berken dood) en een **Dennenmoorder** (deze maakt dennen dood). Bij een berk staat vaak een **Vliegenzwam**, dat is de bekendste paddestoel. Het is een symbiont, want hij helpt de berk. We hebben nog een bijzondere soort gezien, want hij had niet echt plaatjes, buisjes of stekeltjes. Hij had namelijk van de onderkant een soort doolhof. Daarom heet hij de **Doolhofzwam**. Ook hebben we het **Eekhoortjesbrood** gevonden. Die lijkt best wel op de Kastanjeboleet, maar als je daar aan de onderkant op drukt, wordt hij niet blauw. We hadden een **stinkzwam** gezien, maar die stonk niet meer zo hard, want al het bruingroene spul was eraf. Ook hadden we een **inktzwam** gezien, maar die was nog dicht. En als die open is, loopt er inkt uit (daarom heet hij zo).

We hadden nog meer paddestoelen gezien, maar daar ga ik niet allemaal over vertellen. Toen we bij de kastanjeboom waren geweest, gingen we wat sneller lopen, want anders waren we te laat om met de auto's mee te gaan. Toen we bij de auto's waren praatten we nog wat na over wat we gezien hadden en toen gingen we naar huis.

Een weekje later gingen we van alles doen over paddestoelen. Er stonden dan wat tafeltjes bij elkaar en dan moest je daar iets doen. Bij het eerste stationnetje stond de diaprojector. Op het scherm zag je dan een paddestoel en dan hoorde je door de koptelefoon een verhaal van die paddestoel. Bij het 2e station mocht je kwartetten met kaarten waar paddestoelen op stonden. Bij het derde station zag je op de diaprojector paddestoelen en dan moest je electrodoen. Bij het 4e stationnetje lagen kaarten waar paddestoelen op stonden en dan moest je die paddestoel opzoeken. Bij het 5e station ging je TV kijken en dan vertelden ze wat over paddestoelen en waar ze voor waren bedoeld. Bij het zesde station moest je een puzzel maken en bij het volgende station moest je memory doen. Bij het laatste station ging je een dichte champion tekenen, daarna een die open was en daarna een die half door was gesneden. Onder de microscoop mocht je kijken hoe de sporen van een paddestoel eruit zien en je kon zien hoe die sporen in die zakjes zaten. Ook kon je de sporen van een aardappelbovist zien vallen in een doos, die de meester had gemaakt. We gingen in groepjes langs die stationnetjes en Noortje, Olaf, Gideon en ik begonnen bij 5 en het was heel leuk!

De Kleine trompetzwam in het Bunderbosch.

Jo Bollen

Tijdens een bezoekje op 29 augustus 2000 aan het Bunderbosch nabij Bunde werd een wel bijzondere vondst gedaan waaraan ik niet direct een naam kon plakken. Wel was het duidelijk dat het een cantharelachtige betrof. Thuis kon ik vaststellen dat het ging om de zeer zeldzame Kleine trompetzwam (*Pseudocraterellus undulatus*) (Pers.:Fr.) Rauschert. (Syn. *P. sinuosus*)

Zeker een reden er in onze periodiek even aandacht aan te besteden.

Beschrijving van de vondst:

Vruchtlichamen dicht gegroepeerd tot alleen staand. Hoedjes 10 tot 30 mm breed, met gekerfde en ingesneden rand, diep trechtervormig niet zelden doorlopend tot in de holle steel, oppervlak min of meer radiaal gerimpeld, grijs tot grijsbruin. Onderzijde (hymenium) aderig gerimpeld en op de steel aflopend, grijs - beige. Steel 20 tot 60 mm lang, glad, onregelmatig rond en met lengtegroeven, naar de basis smaller wordend, gelig tot geelgrijs. Vlees dun en taai. Geur ietwat fruitig en met milde smaak. Sporen 9,2-11 x 7-8 μm , breed elliptisch, glad, met korrelige inhoud. Basidiën slank knots-

vormig 50-65 x 7-9 μm , met 2-3 of 4 sterigmen, gespen niet gevonden.

De vondst werd gedaan op een zandleemachtige bodem nabij Zomereik (*Quercus rubra*) en Hazelaar (*Corylus avellana*).

Volgens O.P.N. vroeger mogelijk algemeen maar door sterke achteruitgang nu een zeer zeldzame soort en met uitsterven bedreigt. Ook in de ons omringende landen is de soort erg zeldzaam geworden. De kleine trompetzwam is een ectomycorrhiza -paddestoel van zowel eik als beuk.

Mijn dank gaat uit naar Piet Kelderman voor het doornemen van bovenstaande.

Literatuur:

- Arnolds, E. *et al.*, 1995. Overzicht van de Paddestoelen in Nederland.
Breitenbach, J. & Kranzlin, F. 1986. Pilze der Schweiz. Band 2, pag. 374, afb. 488.
Phillips, R. 1981. Paddestoelen en Schimmels van West-Europa. Pag. 192.
Ryman, R. & Holmåsen, I. 1992. Über 1500 Pilzarten, pag. 137.

Pseudocraterellus undulatus. Foto Jo Bollen.

Een weekend Winnen in de Westerwald (D), een kort verslag.

Ron Bronckers

Het was in het weekend van 13 t/m 15 oktober 2000 toen een afvaardiging van de PSL besloot om een reeds eerder bezocht gebied opnieuw te (her)ontdekken. Onze thuisbasis was het pension van de fam. Schönberger in Winnen, een klein plaatsje gelegen in de Westerwald, zo'n 60 km achter Koblenz. De diverse gemengde-, loof- en naaldbossen, weilanden en wegbermen vormden een ideaal decor voor een mycologisch avontuur.

Op een bewolkte maar verder droge vrijdagmiddag kwamen de eerste PSL-ers aan. De auto's stonden amper stil (behalve die van Hans) of men kon al aan de slag. In een kort gemaaid grasveldje vlak voor de parkeerplaats stond o.a. de Grijszwam (*Clavaria dainuoyae*) en de Hooilandwasplaat (*Hygrocybe aurantioviscida*).

Na de koffie en koek die ons werden aangeboden door de gastvrouw konden we amper wachten om alvast de omgeving te verkennen. De afstand die we liepen was niet noemenswaardig maar de in slechts enkele uurtjes gevonden soorten des te meer.

In een berm onder Eik stond de Purperen gordijnzwam (*Cortinarius purpurascens*). In het bos vonden we o.a. de Wortelende grauwkop (*Tephrocybe rancida*), Ruige ridderzwam (*Tricholoma vaccinum*) en *Amanita battarrae*. Tijdens het avondeten in de enige kroeg die het dorp rijk is, druppelden ook de laatste deelnemers binnen. Die vrijdag de 13^e, compleet met volle buik en maan, bracht ons meer geluk dan men had kunnen vermoeden.

De zaterdag begon met een stevig (op enkele eitjes na) en uitgebreid ontbijt maar al snel lokte ons de blauwe hemel naar buiten. We waren het dorpje nog niet uit of er werd al tussen mos op een laag betonnen muurtje het Muurmoschijfje (*Octospora Musci-muralis*) ontdekt. Wat we die middag nog allemaal tegenkwamen, vergt heel wat vellen papier om te beschrijven.

Ik zal me dan ook beperken tot een greep uit de "schatkist".

De Brokkelzakamaniet (*Amanita submembranacea*), Bitterscherpe ridderzwam (*Tricholoma sciodes*) en enkele oude vruchtlichamen van de Geschubde boleet (*Strobilomyces strobilaceus*) passeerden de revue.

De roep van Annie maakte ons attent op de aanwezigheid van de Groene aardtong (*Microglossum viride*). Verder troffen we nog de Roodschubbige gordijnzwam (*Cortinarius bolaris*), Bloedrode gordijnzwam (*Cortinarius sanguineus*), Varenmycena (*Mycena pterigena*), Kleine trompetzwam (*Pseudocraterellus undulatus*), *Pseudocraterellus cinereus*, erg bijzonder het Bundelkorsttrechertje (*Cotylidia pannosa*) en een pracht exemplaar van de Grote trechterzwam (*Clitocybe geotropa*).

Onze "pieten" hadden het er maar wat druk mee. De een heeft meer op zijn knieën gezeten dan gelopen om al die zwammen te kunnen fotograferen, de ander daarentegen moest zich van de ene bijzondere vondst naar de andere haasten om tekst en uitleg te geven. Dit gebeurde allemaal onder het toezien oog van de waarnemend voorzitter (Martin), die comfortabel gezeten op een "Hochsitz" alles goed kon overzien. De vondst van een bont gekleurde kever en de Grote wolfsklauw (*Lycopodium clavatum*) zorgden eventjes voor wat afwisseling. Naarmate het einde van een zeer succesvolle middag naderde leken enkele deelnemers steeds meer op de bosschages waaruit ze vaak na uren "jagen" en verzamelen uit te voorschijn kwamen. Met name Jan nam geleidelijk de gedaante van een gemengd bos aan.

Na een nacht vol dromen over paddestoelen was het op zondag dan al weer bijna zover om huiswaarts te keren. Maar eerst moest er nog gewandeld worden!

In de omgeving van een golfterrein deden we nog enkele opmerkelijke vondsten. Op

de bodem van een naaldbos ontdekte men het Sparremijtertje (*Heyderia abietis*) en een stam van een spar leverde de bij ons onbekende *Exidia pithya* op.

Wat in eerste instantie leek op een verdwaald golfballetje bleek bij doorsnijden het "ei" te zijn van de Inktviszwam (*Clathrus archeri*). Een door Peter meegenomen "ei" werd door hem thuis met zorg "uitgebroed" en leverde een prachtig exemplaar op. Op een ontschorst takje

troffen we ook nog het kleine Melig aspicbekertje (*Stigmatolemma urceolata*) aan.

We besloten deze wandeling met een groepsfoto en de meeste van ons namen afscheid van het rustieke Winnen. Dit mooie, gezellige en soortenrijke weekend (ruim 283) bleek een prima stimulans te zijn om in 2001 weer eens verder te kijken dan onze landsgrens.

Cotyldia pannosa. Foto Piet de Vree.

Attentie

Wij willen de abonnees die niet lid zijn van het Natuurhistorisch genootschap er op attenderen dat door de ietwat stijgende onkosten de abonnementskosten verhoogt zijn naar Fl. 16.00 of Bfr 300 per jaar. U ontvangt dan dit jaar weer tweemaal PSL-Nieuws. Het bedrag is inclusief portokosten. Deze kunnen voldaan worden op postgirorekening 0741784 t. a. v. PSL-Paddestoelen Studiegroep Limburg, adres: Dhr. P. de Vree, Palestinastraat 34, 6418 HJ Heerlen.

Peziza saniosa, een fraaie verschijning in het Geuldal.

Ron Bronckers

Wat doet een beginneling op het gebied van paddestoelen die 's avonds op bezoek gaat bij Piet Kelderman en de namiddag vrij heeft om nog eventjes door het bos te struinen?

Het is min of meer traditie geworden dat ik met een doosje zwammetjes bij Piet op de stoep sta, dus de rest kunt u zelf wel invullen.

Een lange tocht zat er niet in die desbetreffende namiddag op 17 augustus 2000 dus besloot ik mijn heil kort bij huis te zoeken in het Geuldal bij Valkenburg. Al gaande over een pad viel mijn oog op een aantal vezelkopjes die ik zag staan op een steile talud. Bij nadere inspectie van deze locatie werd op een kaal plekje tussen de weelderige vegetatie een eenzaam, klein en donker bekerzwammetje gevonden. Mijn kennis omtrent bekerzwammen is wel iets toegenomen maar reikt nog niet zover dat ik hier zo gauw een naam aan kon geven. Het gevoel liet me niet los dat dit wel eens iets bijzonders zou kunnen zijn dus werd besloten om dit ene exemplaar mee te nemen. Eenmaal thuis kon ik het niet laten om eventjes te bladeren en plaatjes te kijken in Breitenbach deel 1 (1981). Na enig speurwerk kwam *Peziza saniosa* als beste kandidaat uit de bus. Toen echter andere afbeeldingen gevonden werden in Gerhardt (1999) en Phillips (1981) werd er toch sterk getwijfeld aan het gebruik van foto's als referentie om tot een goede determinatie te komen. De variatie in vorm, kleur en een bepaald soort (kunst)licht kunnen nogal wat verwarring veroorzaken.

Ik besloot dan ook om niet langer te gaan gissen maar ongeduldig te wachten tot ik samen met Piet dit mooie bekerzwammetje kon bekijken en vergelijken.

De *Peziza*-sleutel van Hohmeyer (1986), geornamenteerde sporen, katoenblauw, immer-sicolie, heerlijke koffie met koek (alle krediet voor mevr. Kelderman in dezen) en "blauwe melk" brachten uitsluitel, het was *Peziza saniosa* Schrad. ex Fr.

In Phillips (1981) staat deze soort bekend als Blauwe melkbekerzwam. In Gerhardt (1999) staat geen Nederlandse naam bij de soort vermeld. Wellicht dat het "Overzicht" (Arnolds *et al*, 1995) enige uitkomst kon bieden. Maar de vraag bleef onbeantwoord want deze soort werd niet vermeld. Hadden we hier te maken met de eerste officiële vondst voor

Nederland? Het zag er in ieder geval wel naar uit. Op de dag dat ik de vegetatie ben gaan opnemen (23-08-2000) werden er ongeveer 2 meter verwijderd van de eerste vindplaats nog 2 vruchtlichaampjes gevonden vlak langs een voetpad op wederom een kale bodem. Deze waren echter ietwat kleiner en schotelvormig, variërend van 6,5 tot 10 mm breed en circa 2 tot 3 mm hoog. De kleur was verder identiek. In de hoop dat ze niet vernield werden door joggers, wandelaars, honden of fietsers liet ik deze exemplaren staan zodat ze via sporulatie voor enige uitbreiding konden zorgen. Een korte beschrijving van de vondst en enkele aanverwante zaken leek me wel op zijn plaats.

Beschrijving:

Vruchtlichamen beker- tot schotelvormig, 6,5 tot 13 mm breed en 2-5 mm hoog, zittend. Hymenium glad, donker blauwgrijs met violet zweem, receptaculum donkerbruin tot grijs-zwart, zemelig. Bij doorsnijden rijkelijk een blauwig opaliserend (melkachtig wit met wisselend kleurspel) melksap uitscheidend, op een stukje keukenrol lichtblauw verkleurend, na enige tijd verdwijnend.

Microscopisch kenmerken: Sporen (12) 13-16 x 6-7(8) μm , elliptisch, met twee oliedruppels, grof en onregelmatig wrattig onderling verbonden en hoge of lage lijsten vormend, 0,5 - 0,8 μm hoog. Asci cilindrisch, amyloïde, 220-260 x 12-13 μm . Parafysen smal cilindrisch, 4-5 μm in doorsnede, top 5-8 μm verbreed, 1 tot 2 maal gesepteerd in de bovenste 100 μm .

Vindplaats:

Aan de basis van een naar het noorden geëxponeerde helling met geërodeerde terrasgrond die deels een dagzomende kalksteenlaag bedekt, wat ooit in een ver verleden door een meanderende Geul is blootgelegd. Met behulp van de aanwezige vegetatie op deze vochtige en schaduwrijke locatie kan men zich een aardig beeld vormen over de kwaliteit(en) van het substraat. In de directe omgeving van de vindplaats stond o.a. Hazelaar (*Corylus avellana*), Gewone es (*Fraxinus excelsior*), Zoetkers (*Prunus avium*), Gewonebraam (*Rubus fruticosus*), Wilde kamperfoelie (*Lonicera*

periclymenum) en Witte klaverzuring (*Oxalis acetosella*), Grote veldbies (*Luzula sylvatica*) en Klimop (*Hedera helix*) bedekten het grootste deel van de bodem.

In relatie tot de vegetatie mag geconcludeerd worden dat we hier te maken hebben met een zure-, voedselrijke- en deels kalkhoudende leembodem. Andere ascomyceten die vlakbij de vindplaats aangetroffen werden waren de Gewone melkbekerzwam (*Peziza succosa*) en de Kleine bruine bekerzwam (*Humaria hemisphaerica*).

Hohmeyer vermeldt in zijn sleutel nog 3 blauw melkende *Peziza*'s, deze bezitten slechts 1 olie-druppel (zelden 2) en hebben anders geornamenteerde sporen plus het feit dat deze soorten macroscopisch andere kleuren hebben.

Vergelijkt men de sporenornamentatie van deze vondst met die van Hohmeyer dan is de overeenkomst treffend en verwisseling met andere soorten vrijwel uitgesloten. De afbeelding van de sporen bij Breitenbach is niet zo best en zeker niet representatief.

De naam die men geeft aan een paddestoel zal voornamelijk door specifieke kenmerken en de fantasie van de naamgever bepaald worden. Blauwe melkbekerzwam is, naar mijn mening, enigszins ongelukkig gekozen omdat er zeker nog 3 andere melkbekerzwammen zijn die deze eigenschap bezitten

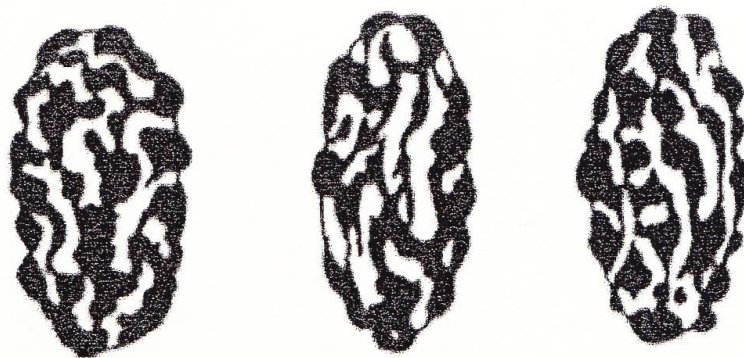
en er dus verwarring zou kunnen ontstaan.

Persoonlijk lijkt mij, maar wie ben ik, "Duistere melkbekerzwam" een toepasselijkere naam voor dit donkere en onopvallende bekerzwammetje. Dat deze verschijning een verborgen schoonheid kan herbergen blijkt wel wanneer men de gelegenheid krijgt om dit onderdeelje van de natuur wat nader te bestuderen.

Dank ben ik verschuldigd aan Piet Kelderman voor de hulp bij de determinatie en het maken van de tekening.

Literatuur:

- Arnolds *et al.* 1995. Overzicht van de Paddenstoelen in Nederland.
Breitenbach, J. & Kränzlin, F., 1984. Pilze der Schweiz. Band 1, Ascomyceten.
Dennis, R., 1981. British Ascomycetes.
Gerhardt, E., 1999. De grote Paddenstoelengids.
Hohmeyer, H., 1986. Ein schlüssel zu den europäischen Arten der Gattung *Peziza*. Z. f. Mykol. 52(1).
Moser, M., 1963. Kleine kryptogamenflora, Band 1a, Ascomyceten.
Phillips, R., 1981. Paddenstoelen van West-Europa.

10 µm

De vondst van de Stippelsteelslijmkop te Vaals, een incidenteel gebeuren?

Hans Crutzen

Ook al is het paddestoelenseizoen in feite voorbij toch blijf je, als een vorm van verslaving naar myceliums speuren die nog vruchtlichamen willen produceren. En dit in december 1999 niet zonder succes.

Ik ontwaarde in een particuliere tuin, in de bebouwde kom van Vaals, een paar kleine vruchtlichaampjes van een soort die ik niet direct wist te plaatsen. Piet Kelderman hielp mij uit de brand met de mededeling dat deze vondst niets anders was dan *Hygrophorus pustulatus*. Toch wel bijzonder daar de soort in Nederland te boek staat als uitgestorven. Voor mij een beloning en tevens een stimulans om ook buiten het seizoen te blijven uitkijken naar paddestoelen. Hieronder een korte beschrijving van de vondst.

Hoedjes 1.3 tot 3 cm, bultig convex tot convex met ietwat verdiept middendeel, grijsbruin, in het centrum donkerder, vooral in het centrum fijn vezelig vlokkelig, vochtig en iets kleverig. **Lamellen** relatief ver uiteen, niet erg dik, ietwat aflopend, eerst zuiver wit dan met grijzige tint. **Steel** ongeveer 25 mm lang en 8 tot 10 mm dik, cilindrisch naar de basis versmald, witachtig, vanaf de lamellen-aanzet bezet met bruingrijze tot zwartachtige vlokjes, alleen

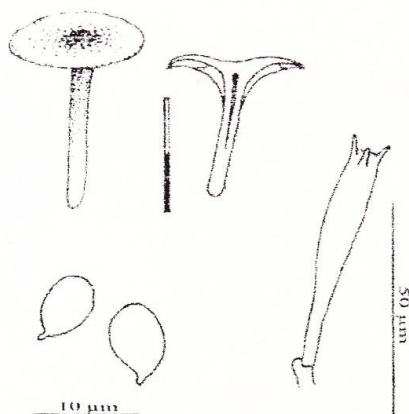
de basis zwak kleverig. Vlees wit, zonder opvallende kleur of smaak, sporee wit.

Sporen 7.0-9.0 x 4.0-6.0 μm , elliptisch. Basidiën tot 60 μm lang en slank (typisch voor dit geslacht).

Hygrophorus pustulatus komt voornamelijk voor onder spar op een kalkrijke of lemige bodem. In Nederland is het een met uitsterven bedreigde soort. Hij werd door Ab Bouwhuis en Piet Kelderman, toen de Studiegroep pas bestond, in 1976 nog verzameld in het Eyserbosch nabij Wijlre (red.). Volgens O.P.N. in 1979 voor het laatst waargenomen in het kasteelpark van de gelijknamige gemeente.

(Tijdens het paddestoelenweekend te Winnen in de Westerwald j.l. kwamen we plaatselijk deze soort massaal tegen. Wat er toch wel op wijst dat daar waar de lucht- en bodemverontreiniging nog niet echt vat heeft op het milieu deze ectomycorrhiza -vormen nog niet ingrijpend verstoord zijn. Red.)

Mijn dank gaat uit naar Piet Kelderman voor het nakijken van de vondst, dit artikeltje en het maken van de tekening.

Verslag van vermeldenswaardige vondsten over het jaar 2000.

Piet Kelderman

Het weer in het afgelopen jaar vertoonde veel overeenkomst met dat van het voorafgaande jaar. We hadden een zachte winter en dito vroeg voorjaar. Daarop volgde een droge mei-maand en vooral in het uiterste zuiden van de provincie kletsnatte en koele maanden juni en juli.

De paddestoelenflora was volledig van slag, een uitbundige fructificatie tot begin augustus was het gevolg, vooral van soorten die men eigenlijk pas in het najaar mag verwachten. Hoewel periodieke plensbuien de bodem de verdere zomer en het vroege najaar redelijk vochtig hielden, kregen we toch de indruk dat met de vroege explosie in juni en juli de mycelia hun kruit een beetje verschoten hadden.

Opvallend dit jaar was het veel voorkomen van soorten die men soms jarenlang nauwelijks of niet waarneemt. Ook deden we bijzondere vondsten die nog niet eerder voor Limburg zijn vermeld of die zelfs nieuw voor Nederland waren.

Het seizoen begon alweer vroeg. Ron Bronckers vond op **1 februari** nabij Cadier & Keer minstens 200 vruchtlichamen van de Rode kelkzwam (*Sarcoscypha coccinea*), dit op een gevallen eikenstammetje. Ook werd daar reeds de Anemone-bekerzwam (*Dumontinia tuberosa*) gesignaleerd. Op **28 maart** meldt dezelfde Ron de aanwezigheid van de Grote aardster (*Gastrum pectinatum*) in het Ravensbosch nabij Valkenburg. **25 april** meldt Jo Bollen 5 Vingerhoedjes (*Verpa conica*) vanuit het Bunderbos, dat voor het eerst na 20 jaar inventarisatie. Ron was in dat voorjaar wel erg actief. Hij vond op **29 april** de Kardinaalsbekerzwam (*Peziza subisabellina*) in de groeve Het Rooth nabij Bemelen, een wel erg mooie vondst (later komen wij hier nog op terug). Op **15 april** vond de eerste officiële excursie plaats. We gingen naar het Elsloobos. Behalve veel voorjaarsfungi troffen we enkele mooie bekerzwammen aan, bijvoorbeeld de Wijnrode bosbekerzwam (*Peziza ampelina*) en de Loodgrijze bosbekerzwam (*Peziza lividula*). **6 Mei** bezochten wij de Ravensbosch nabij Valkenburg. Met amper 50 soorten was deze excursie erg tegenvallend en zonder opvallende vondsten. **8 Mei** laat de Gewone heksenboleet (*Boletus erythropus*) zich al zien langs de toeristenweg nabij Vaals. Ook erg vroeg, op **18 mei**, vertoonde zich de Giftige vezelkop (*Inocybe erubescens*) in de beukenlaan nabij-

kasteel Schaloen te Valkenburg. Op **28 mei** togen we naar het Cannerbos. Jammer dat het zo droog was, dus weinig soorten. Maar er waren toch nog enige bijzonderheden n.l. de Schelpharpoenzwam (*Hohenbuehelia cyphelloformis*) en het Ruwsporig viooltjesschijfje (*Marcellina persoonii*). Op **10 juni** leden we nog onder de voorafgaande droge periode. Er werd een bezoek gebracht aan het natuurreservaat Hochter Bampd in het grensmaas-gebied. We hadden het kunnen weten, met 30 soorten en zonder bijzonderheden kwamen wij er bekaaid van af! Op **8 juli** kwamen we terecht in het Wageler- en het Schweibergerbosch nabij Gulpen. Hier werden reeds de eerste vruchten geplukt van de nu erg natte periode. Ruim 130 soorten haalden de lijst. Hoewel er geen echte uitschieters waren, deden we toch fraaie vondsten zoals de Splethoedhertezwam (*Pluteus ephebeus*), Haagbeukschorszwam (*Peniophora laeta*), de Bruine bosbekerzwam (*Peziza arvernensis*) en de altijd fraaie Goudgele hertezwam (*Pluteus leoninus*). De excursie van **22 juli** naar Montfort ging wegens omstandigheden niet door. Een tussendoortje vond plaats op **26 juli** in het Schaelsbergbosch. Het was kletsnat. Dat was misschien wel de oorzaak waarom er zoveel bijzondere vondsten werden gedaan. Wat te zeggen van de Stekelkopamaniet (*Amanita solitaria*), de Moeras-satijnzwam (*Entoloma favrei*), het Blauwbruin staalsteeltje (*Entoloma pseudocoelestinum*). De absolute topper was wel de vondst van een nieuwe melkzwam voor Nederland n.l. *Lactarius flavidus*. (zie hiervoor elders in dit nummer).

Op **29 juli** vinden Tonny en Jo maar liefst 12 vruchtlichamen van de Wortelende boleet (*Boletus radicans*). **30 juli** meldt Henk Henczyk de aanwezigheid van de Roze stinkzwam (*Mutinus ravenelli*) in het Danikerbosch nabij Geleen. Heel wat deelnemers ontmoetten elkaar op **5 augustus**, mogelijk aangelokt door het voorafgaande natte omstandigheden, in de "Dellen" nabij Meerssen. Met ruim 170 soorten werd het een geslaagde excursie. We deden leuke vondsten als het Mestborstelbektje (*Cheilymenia stercorea*), de Wijnrode vezelkop (*Inocybe adaequata*) en veel Sterspoorvezelkopjes (*I. asterospora*), dit jaar trouwens overal goed vertegenwoordigd. Relatief vroeg vonden we een 8-tal parasolzwammetjes (*Lepiota sl.*) Zeer fraai was de vondst van de Fijnschubbige bundelzwam (*Pholiota lucifera*).

Op **12 augustus** stapt Henk wederom uit de schaduw met de vondst van de Oliebolzwam (*Rhizina undulata*), dit in zijn woonplaats Geleen. Op dezelfde dag vindt Piet Kelderman in het Schaelsbergbosch de eerste Goudplaatzwam (*Phylloporus pelletieri*) en het zou niet de laatste zijn. Een mooie collectie van de Druppelparasolzwam (*Chamaemyces fracidus*) en de Perenvezelkop (*Inocybe fraudans*) staan uitstekend op je lijstje. Ron was die dag natuurlijk ook actief. Hij meldt vanuit de mergelgroeve 't Rooth het voorkomen van de Prachtfranjezwam (*Thelephora caryophyllea*). Op **17 augustus** schiet Ron helemaal de vogel af door het vinden van *Peziza saniosa*, een nog niet in O.P.N. vermelde soort. Aandacht hiervoor ook elders in dit nummer. Op **19 augustus** werd het Elzetterbosch nabij Vijlen bezocht. Met een 100 tal soorten was de opbrengst nog redelijk. De vondsten van de Zilversteelsatijnzwam (*Entoloma turbidum*), tamelijk veel Bittere boleten (*Tylopilus felleus*) en de Vergelende russula (*Russula puellaris*) zijn vermeldenswaard. Op **29 augustus** doet Jo Bollen weer een ieder verbaasd staan met de vondst van de Kleine trompetzwam (*Pseudocraterellus undulata*) en de vondst van de Geschubde boleet (*Strobilomyces strobilaceus*), dit natuurlijk weer in het door hem geannexeerde Elsloobos. Piet Kelderman vond tijdens een voorverkenning van het terrein op 1 september de Franjeamaniet (*Amanita strobiliformis*) ondanks de grote droogte die er op dat moment heerste. De excursie aldaar op **2 september** geplande excursie kon niet doorgaan. De regen viel werkelijk met bakken uit de lucht op de **16e september** toen we Weert aandeden. In het bos De IJzerenman werden op een plekje tamelijk veel het Oorlepelzwammetjes (*Auriscalpium vulgare*) aangetroffen en op een vochtige plaats onder loofhout de Lilagrije vezelkop (*Inocybe grisæilacina*). De Roodgrijze melkzwam (*Lactarius vietus*) doet het hier ook goed en het Eierzakje (*Nidularia deformis*) was een bijzondere vondst. Op **19 september** werd in het Schaelsbergbosch de Roodplaathoutzwam (*Daedaleopsis tricolor*) aangetroffen. Tevens was de Berijpte galgordijnzwam (*Cortinarius causticus*) met enkele vruchtlichamen vertegenwoordigd. Op **25 september** konden wij, enige "monitorhokkers", nl. de Purperen gordijnzwam (*Cortinarius purpurascens*) en de Armbandgordijnzwam (*C. armillatus*) langs de Epenerbaan, gem. Vaals, bewonderen. Op **29 september** was de beurt aan het Eyserbos nabij Eys.

Hoewel het tamelijk droog was kregen we toch nog 115 soorten op papier, echter zonder de uitschieters waar we in stilte toch wel een beetje op gehoopt hadden. Maar de Rondsporig stinkkorstzwam (*Scyinostroma hemidichophyticus*) mag er wezen. Van dezelfde dag meldt Leo Spoormakers een stekelzwam van de Brunsummerheide. Het bleek te gaan om de Fluwelige stekelzwam (*Hydnellum spongiosipes*). Daarnaast kwam hij nog voor de dag met de fraaie Roodschubbige gordijnzwam (*Cortinarius bolaris*). Tevens meldde hij het zeer veelvuldig voorkomen van de Zwarte truffelknotszwam (*Cordyceps ophioglossoides*) in zijn monitorhok. Vanuit het uiterste zuiden ligt Venlo nu niet bepaald naast de deur. Toch gingen wij er op **7 oktober** met plezier naar toe, wetende dat er altijd wel iets bijzonders te noteren valt. Ook ditmaal werden wij niet teleurgesteld. Op de Grote heide waren het de Rookknotszwam (*Clavaria fumosa*) en een aantal wasplaten, waaronder de Kabouterwasplaat (*Hygrocybe insipida*) en de Granaatwasplaat (*H. punicea*) die de show stalen. En zeker niet te vergeten de Koperrode spijkerzwam (*Chrogomphus rutilus*). Verrassend was de vondst van de Forse melkzwam (*Lactarius trivialis*) (op dat moment nog klein!). Ook fraai was de Zwartwordende zalmplaat (*Rhodocybe popinalis*). Er werd ook nog een bezoek gebracht aan een gebiedje dat Vreewater heet. Ook hier fraaie dingen. Wat te denken van de Holsteelboleet (*Boletinus cavipes*), de Roze spijkerzwam (*Gomphidius roseus*) en daar waar de verbraming nog niet de overhand had, massaal de Duivelsbroodrussula (*Russula drimeia*). Tot en met **9 oktober** heeft Jo Bollen in het Elsloobos in totaal 119 vruchtlichamen geteld van de Goudplaatzwam (*Phylloporus pelletieri*) waaronder de exemplaren uit de daar uitstaande monitorhokken. **17 oktober** was een tweetal PSL'ers waarachtig goed gezind. Ron vond in een oude groeve nabij Valkenburg het Moeraspelsbekertje (*Trichophaea paludosa*) (zie elders in dit nummer) en het Muurtrechttertje (*Omphalina rickenii*) tussen mos (Smaragdsteeltje) op een oude stadsmuur in Maastricht.

Jo Bollen verbaasde eenieder met de Prachtgordijnzwam (*Cortinarius triumphans*), waarlijk een schoonheid. **21 oktober** bezochten wij nabij Schinnen de boorden van de Mulderplas en een terreintje met opgespoten slik bestaande uit mijnsteenafval. Hoewel we hier een sterk verontreinigde bodem aantroffen, blijft het terrein toch altijd interes-

sant met betrekking tot de fungi die hier plegen voor te komen. Rond de plas was het vooral de Gegordelde gordijnzwam (*Cortinarius trivialis*). Maar ook verbaasde ons het voorkomen van de Geelbruine duinvezelkop (*Inocybe dunensis*), in het binnenland immers een rariteit! Op de slikbodden waren het vooral het Zandputje (*Geopora arenicola*), een 4-tal kluiwzwammen, waaronder de Gladstelige schotelkluiwzwam (*Helvella vilosa*) en een aantal zeldzame parasolzwammetjes die de aandacht trokken. Als laatste van de loof/naaldbos-excursies was op **28 oktober** de mijnsteenstort Wilhelmina te Kerkrade aan de beurt. Voor het overgrote deel van deze berg kan men eigenlijk niet meer spreken van een mijnsteenstort. Een x aantal jaren geleden is hij gedeeltelijk bedekt met een kleilaag die hoewel die weer enigszins weg geërodeerd is, toch de begroeiing en daarmee de fungiflora beïnvloed heeft. Misschien is het toch belangrijk te constateren dat we hier te doen hebben met mogelijk de laatste vindplaats van het Weerhuisje (*Astraeus hygrometricus*) in Limburg, hier nog aanwezig op een moeilijk begaanbare steile helling. Al wat oudere populieren waren goed voor de Populierridderzwam (*Tricholoma populinum*) een toch niet alledaagse verschijning hier in het zuiden. Op mosrijke plaatsen liet het Gerimpeld mosoortje (*Arrhenia retiruga*) niet verstek gaan. Opvallend was verder het veel voorkomen van de, een week eerder ook al gesignaleerde, Gegordelde gordijnzwam (*Cortinarius trivialis*). Met een 120-tal soorten was de excursie tevredenstellend, zeker met de wetenschap dat het elders in de hellingbossen in Zuid-Limburg vrijwel afgelopen was. Ron Bronckers die in de morgen verhinderd was kon het toch niet laten om in de namiddag in een groeve te gaan neuzen en

kwam thuis met de mooie vondst van de Brede aardtong (*Geoglossum cookeianum*), naar ons weten de tweede vondst voor Limburg!. Dezelfde dag vonden Tonny en Giel Jetten nog de fraaie Rode korrelhoed (*Cystoderma terrei*) in het Bunderbos. Hoewel het tijdens de voorverkenning rond Valkenburg er niet naar uitzag dat ons een rijke wasplatenbuitten deel zou vallen gingen wij op **4 november** op aanraden van Hans Crutzen toch richting Cottesen. Hier vonden wij een 8-tal wasplaatjes. Dit terrein, eigendom van het Limburgs Landschap, wordt redelijk tot goed beheerd. Het resultaat is o.a. waarneembaar door b.v. de opvallende uitbreiding van de Grauwe wasplaat (*Hygrocybe unguinosa*) en de Gele wasplaat (*H. chlorophana*). Bijzonder was de vondst van het Ivoorkoraaltje (*Ramariopsis kunzei*), dit zelfs op twee plaatsen! Daar het terreintje relatief klein is heb je het met veertien deelnemers gauw gehad. We bezochten aansluitend nog een natuurreservaatje nabij Slenaken. De vondsten waren hier kwantitatief gezien opvallend minder. Slechts een 5-tal wasplaatjes haalden de lijst, met wel als de meest in het oogspringende soort de Geurende wasplaat (*Hygrocybe russocoriacea*). Ook een klein groepje Grauwe barsthoedjes (*Dermoloma cuneifolium*) was natuurlijk mooi. Hoewel nog steeds te boek staand als vrij algemeen is de Paarssteelschijnridderzwam (*Lepista saeva*) vrijwel uit het Limburgse landschap verdwenen maar hier gelukkig nog aanwezig.

Het een en ander overziend mogen we toch concluderen dat 2000 zeker geen slecht jaar was, zeker wat betreft de bijzondere vondsten. Daarmee kunnen we de komende paddestoelarme periode gemakkelijk overbruggen.

Dit was het weer voor een jaar.

